

Кушлик О. П.,

докторант кафедри української мови

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ КОМПОНЕНТНОГО СКЛАДУ СУБСТАНТИВНОЇ ЗОНИ ТИПОВОЇ СЛОВОТВІРНОЇ ПАРАДИГМИ ВІДІМЕННИКОВИХ ДІЄСЛІВ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ «ДІЯТИ ІНСТРУМЕНТОМ, НАЗВАНИМ ТВІРНОЮ ОСНОВОЮ»

Анотація. У статті досліджено компонентний склад субстантивної зони типової словотвірної парадигми відіменникових дієслів із семантикою «діяти інструментом, названим твірною основою», утворених за допомогою суфікса *-ува/-юва-*, в українській мові. Установлено континуум словотвірних значень віддієслівних дериватів, визначено набір словотворчих засобів для їхньої реалізації, описано здатність деяких дериватів виражати додаткові семантичні відтінки, окреслено чинники, які регулюють рівень словотвірної активності досліджуваних вербативів.

Ключові слова: словотвірна парадигма, словотвірна зона, словотвірне значення, словотворчий формант, твірна основа, семантична позиція, дериват, вербатив, дєрєвєрєвєтєв, термін.

Постановка проблеми. Створення типології словотвору з опертям на твірну основу, її функціональне навантаження у словотвірних процесах є важливим завданням основоцентричного аспекту вивчення дериватології, який набуває все більшої актуальності в україністиці. Необхідність обстеження усієї твірної бази сучасної української мови на предмет передбачуваності формування дериватів з певним словотвірним значенням, визначення інвентарю словотворчих засобів для його експлікації, з'ясування впливу мовних та позамовних чинників на реалізацію закладених системою мови дериваційних можливостей зумовлює всеохоплення цим напрямом дослідження слів різних лексико-граматичних розрядів, а в межах них – наявних лексико-семантичних груп. Дієслово як один з найскладніших морфологічних класів з розгалуженою системою граматичних категорій у цьому ракурсі заслуговує особливої уваги, оскільки разом з іменником та прикметником формує ядро бази українського словотвору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Показником дериваційного потенціалу аналізованого (вершинного) слова є його словотвірна парадигма – комплексна системоутворювальна одиниця, що становить сукупність дериватів одного ступеня творення, об'єднаних тотожністю мотивувальної основи [7, с. 71; 6, с. 10]. У новітніх наукових розвідках розпочато системне дослідження дериваційної спроможності похідних дієслів, зокрема установлено типологію словотвірних парадигм вербативів відприкметникового [11; 12; 13; 23] та відзвуконаслідувального походження [9; 10]. Проте цей цикл студій був би неповним без з'ясування словотвірних можливостей відіменникових (відсубстантивних) дієслівних основ. З огляду на, по-перше, центральність дієслівного та

іменникового класів слів, а по-друге, їхню полярність і водночас функціональну єдність [2, с. 136] опрацювання цього матеріалу є актуальним передусім для віддієслівного словотвору та важливим для розуміння й передбачуваності словотвірної поведінки всіх «учасників» дериваційного процесу.

Об'єктом пропонованої розвідки обрано відіменникові дієслова зі значенням «діяти інструментом, названим твірною основою». Лексико-семантична група іменників на позначення знарядь (інструментів) та засобів дії, що слугують мотиваторами таких вербативів, доволі неоднорідна за своїм складом. Передусім вона охоплює різні за походженням одиниці: одну частину назв становлять непокідні, або первинні, іменники (порівняємо: *багор, батіг, борона, брус, веретено, весло, граблі, жолоб, коса, лопата, плуг, решето, сапа, цвях* тощо), іншу – похідні, або вторинні, утворені від дієслівних основ здебільшого унаслідок суфіксації (порівняємо: *косарка, молотарка, жатка, рубанок, вимірювач, точило, кресало, розсієник* та ін.) [2, с. 186–187]. Неоднаковим є також і їхнє функціональне навантаження. Одні з них номінують предмети, які використовують під час виконання фізичної дії у повсякденному вжитку. Інші належать до сфери обмеженого використання і залежно від ступеня узагальнення, рівня офіційності назви та середовища поширення її формують групи термінів чи – рідше – професіоналізмів. Серед термінів вирізняють чужомовні й автохтонні. Уживання кожного з них зумовлює співвідношення інтернаціонального і національного в межах усієї термінної системи. Перший складник єднає її з міжнародними стандартами, інший, виявляючи самобутність, зберігає народний характер [20, с. 20]. Усе це певною мірою визначає активність іменників на позначення знарядь та засобів дії щодо продукування ними дієслів.

Вершинні дієслова постають унаслідок суфіксації. До основних словотворчих засобів належать суфікси: 1) *-ува/-юва-*, порівняємо: *боронувати, вальцювати, зенкерувати, зондувати, кайлувати, кардувати, млинкувати, помпувати, пресувати, фільтрувати, фрезерувати, чизелювати* тощо; 2) *-и-*, пор.: *ботожити, бомбити, вудити, гарпунити, косити, ралити* тощо; 3) *-а-*, пор.: *вінчати, латати, пиляти, пугати, сапати, сідлати, стріляти* тощо.

Група вербативів, сформованих за допомогою суфікса *-ува/-юва-*, в українській мові відзначається особливою продуктивністю, що спричинено: по-перше, популярністю самого словотворчого засобу, за допомогою якого найчастіше утворюються дієслова [5, с. 29; 22, с. 173], до

того ж як від основ автохтонних слів, пор.: *грабкувати, кайлувати, кардувати, клеймувати, коткувати, млинкувати, решетувати* тощо (наприклад: *Гукович прийшов на тік, заглянув у здорову клуню, де млинкували пашню* (І. Нечуй-Левицький)), так і чужомовних, пор.: *букерувати, буксирувати, вальцювати, гільйотинувати, грейдерувати, дискувати, каландрувати, помпувати, катапультувати, кернувати, компостувати, нівелювати, пресувати, скреперувати, трієрувати, флейцювати, чизелювати* та ін. (наприклад: *Може, і добре, якщо вб'ють: не треба буде далі мучитися і садати, коли ж то Жорі набридне – і він катапультує її* (Юлю) і всіх інших туди, де нічого нема (О. Луцишина)); по-друге, достатньо сприятливими умовами поєднання твірної основи і словотворчого засобу (твірна іменникова основа здебільшого повністю, без будь-яких змін входить до складу дієслівної [5, с. 30]); по-третє, широкою мотивувальною базою – іменниками на позначення знарядь (інструментів) та засобів дії, кількість яких з огляду на безперервний розвиток науки і техніки постійно зростає.

Типову словотвірну парадигму цих вербативів формують деривати трьох словотвірних зон – субстантивної, ад'єктивної і вербальної. За мету ставимо собі виявити особливості компонентного складу субстантивної зони, зокрема установити континуум словотвірних значень та визначити інвентар словотвірних засобів для їхньої реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфіку субстантивної зони становить наявність дериватів з транспозиційним і мутаційним значенням. Виразником транспозиційного значення «определетнена дія» є суфікс **-нн-**. Виявляючи особливу «прислівність», він максимально зближує семантику і граматичні властивості вербатива та девербатива [15, с. 209]. Здатність переводити дієслівну основу до іменникової виявляють усі вершинні дієслова, порівняємо: *боронування, букерування, вальцювання, гальмування, гільйотинування, дискування, зенкерування, зондування, кайлування, каландрування, кардування, катапультування, кернування, клеймування, компостування, коткування, млинкування, нівелювання, помпування, пресування, скреперування, таврування, трієрування, фільтрування, флейцювання, фрезерування, фрезування, циклювання, чизелювання, шабрування, шлюзування, шоломпування, шпунтування, штампування* тощо, наприклад: *Та й тут [бурлака] непогано прислужується, не відаючи того, що не помине батогів, таврування і довічної каторги* (М. Сиротюк); *Фрезерування циліндричними фрезами є одним з розповсюджених видів оброблення різанням деталей машин* (3 посібника). Іменники на позначення знарядь (інструментів) та засобів дії здебільшого стилістично марковані. Ця маркованість простежується у мотивованих ними вербативах і відповідно девербативах, серед них і іменниках на **-нн-(-я)**, які слугують основним засобом для називання дій, виробничих процесів у різних галузях промисловості чи сферах діяльності [16, с. 430]. До того ж одні терміни можуть бути вузькоспеціальними, тобто позначати поняття лише в межах однієї сфери, зокрема аграрної, порівняємо: *боронування, букерування, дискування, коткування, трієрування, фрезування, чизелювання, шлейфування* [17, с. 222] (наприклад: *Технологічні процеси при механічному обробітку ґрунту здійснюються за допомогою кількох прийомів обробітку ґрунту, з*

яких основними є оранка, лушення, культивація, боронування, шлейфування, коткування і фрезування. Фрезування застосовують під час освоєння осушених боліт, а також на дуже задернілих ґрунтах (3 посібника)); металообробної, порівняємо: вальцювання, клеймування, фрезерування, штампування тощо [21] (наприклад: *Листовим штампуванням виготовляють шайби, втулки, посуд, ковпаки, гільзи, баки, облицювання автомобілів, автобусів, літаків, ракет, кораблів* (3 енциклопедії)); гірничодобувної, порівняємо: *кайлування, нівелювання, скреперування* [3] (наприклад: *Сукупність геодезичних вимірювань, які виконують з метою визначення перевищень між точками фізичної поверхні Землі, будівельних конструкцій або їх висот відносно прийнятої початкової поверхні називають нівелюванням* (3 посібника)) тощо. Інші, називаючи споріднені виконувані дії, є міжгалузевими, тобто належать до кількох термінологій. Наприклад, віддієслівний іменник *пресування* уживається для позначення дій (процесів) у деревообробній, металообробній, машинобудівній і харчовій промисловостях, порівняємо: *Прес брикетів призначений для пресування деревини тирси м'яких і твердих порід, рослинних відходів зернових культур, відходів переробки льону* (Інтернет-ресурс); *Для пресування металу використовують преси з гідравлічним приводом* (О. Оснач); *Щоб виріб не вилітав і не руйнувався, вживаються заходи щодо зменшення швидкості в кінці пресування* (3 посібника) і *При пресуванні міцних легкопористих продуктів ефективність пресування зменшується* (Інтернет-ресурс).

Віднесенню того чи того терміна до міжгалузевого сприяє також його полісемність. Більшість іменників, які мотивують аналізовану групу дієслів, моносемні. Така стрункність і прозорість їхньої структури у словотворенні сучасної української мови сприяє продукуванню девербативів на **-нн-(-я)** [18, с. 76]. Проте іноді мотивувати вершинні дієслова можуть і полісемні іменники, що залежно від сфери їхнього використання позначають різні предмети, порівняємо: *зонд* – 1) медичний інструмент у вигляді металевий палички або гумовий трубки, що вводиться у порожнини і канали тіла з діагностичною, лікувальною метою чи як розширювач; 2) повітряна куля із самозаписувальними приладами, яку запускають для спостереження за метеорологічними явищами; 3) металевий бурав для дослідження глибоких шарів ґрунту; щуп; 4) металевий електрод для визначення електричного потенціалу в чому-небудь; 5) засіб вимірювання або контролю, спеціально пристосований для проведення вимірювань або зчитування інформації в заданій точці [24, с. 476]. Похідне дієслово *зондувати* і відповідно його транспозит *зондування* зберігають увесь семантичний обсяг мотивувального слова, що відображено у тій чи тій терміносистемі, порівняємо: *Запропонований спосіб стимуляції жовчного міхура дозволяє проводити дуоденальне зондування на сучасному рівні з урахуванням фаз його діяльності* (О. Клавдієва); *Комплексне зондування атмосфери здійснюється в шарі атмосфери до 30 км від поверхні землі та за часом відповідає 1,5 год.* (В. Беляков та ін.); *Метод визначення показників властивостей ґрунтів за результатами зондування має недолік* (І. Жданова); *У розділі другому описано метод зондування плазми пучком важких іонів і його можливості* (М. Древаль); *На основі по-*

рівняння даних супутникового зондування, аерологічних вимірювань та даних чисельного моделювання виконано перевірку якості відновлення температури і вологості (О. Бобришев, О. Кривобок).

Реалізацію семантичної позиції «опредметнена дія» можуть здійснювати також чужомовні суфікси. Словотворчі засоби **-аці(-я)**, **-аж**, **-ад(-а)** спеціалізуються на творенні девербативів від основ слів іншомовного походження, порівняємо: *нівелиція, тампонація, фільтрація; тампонаж, тампонада*, наприклад: **Фільтрація** води в акваріумі необхідна для механічного очищення води від зависі... (З енциклопедії); *Найбільш позитивні наслідки тампонажу одержують при застосуванні сумішей, які швидко тужавіють і створюють камінь відразу після закачування* (З часопису). Сформовані за допомогою них віддієслівні іменники постають дублетами похідних одиниць на **-нн(-я)**, порівняємо: *нівелиція – нівелювання, фільтрація – фільтрування, тампонація – тампонаж – тампонада – тампонування* тощо.

Засобом вираження іншої семантичної позиції – «суб'єкт дії» – є суфікс **-льник** (варіант суфікса **-ник**). Він продукує девербативи, які вживаються для називання осіб – виконавців конкретної дії у певному виробничому циклі [1, с. 60; 15, с. 21; 21, с. 5]. Приєднання цього форманта до твірної основи (здебільшого недоконаного виду) зумовлює появу слова з новим лексичним значенням, що характерно для мутаційних семантичних змін. Їх системно зазнає більшість аналізованих вершинних дієслів, порівняємо: *боронувальник, вальцювальник, карбувальник, клеймувальник, нівелювальник, пресувальник, таврувальник, фільтрувальник, фрезерувальник, циклювальник, шабрувальник, шприцювальник, штампувальник* тощо, наприклад: *Оксанин прес стояв далеченько від преса Кардибаєва, але пресувальники бачили одне одного* (Д. Ткач); *Шліфувальник обробляє метали, пластмаси й інші конструкційні матеріали різанням за допомогою шліфувальних кіл, сегментів, шкурок* (З енциклопедії).

Зростанню продуктивності суфікса **-льник** у вираженні словотвірному значення «суб'єкт дії» сприяють соціальна необхідність породжуваних ним дериватів, термінотворчий потенціал, відсутність ознак інтенсивності та суб'єктивної оцінки, високий ступінь дієслівності похідних лексем [14, с. 48]. Актуалізація кожного з цих факторів слугує поштовхом для постійного творення агентивів у межах однієї чи кількох терміносистем. Тому цілком передбачувано є наявність у словотвірних парадигмах вершинних дієслів похідних одиниць на позначення суб'єкта дії, не зафіксованих лексикографічними джерелами, проте часто використовуваних у відповідних сферах, порівняємо: *бомбувальник, грейдерувальник, дискувальник, кайлувальник, мінувальник, шлюзувальник* тощо, наприклад: *У 60-х роках канадський фермер Фред Келлоу зі своїми двома синами розчищали чагарник і розорювали ґрунт під поля у неозорій і суворій Північній Альберті. Використовували ними дискувальники ніяк не могли упоратися з роботою* (І. Петренко).

Рідше так звані агентивні іменники можуть бути оформлені за допомогою іншого варіанта суфікса **-ник** – **-івник**, порівняємо: *вальцівник, кайлівник*, наприклад: *Степан крутив у руках його заяву про прийом на роботу. – Вальцівник? – спитав він. – Так* (П. Загребельний).

Трапляється, що виразниками однієї семантики в межах тієї ж словотвірної парадигми водночас можуть бути два засоби – суфікси **-івник** та **-льник**, порівняємо: *вальцівник і вальцювальник* [24, с. 110], наприклад: *Раніше разом у нічну зміну їздив мужик з під їзду, вальцівник Проценко, і матері було безпечніше... (П. Вольвач) і ...люблю дивитись на нашого брата металурга, на якого-небудь вальцювальника, що стоїть на своєму робочому місці..., а біля ніг у нього мчать розпечені червоні гадюки... (О. Гончар)*. Паралельне існування дериватів, утворених цими формантами, по-перше, засвідчує дублетність форм для вираження словотвірного значення, а по-друге, дає підстави для констатації глибини семантичної позиції словотвірної парадигми.

Деякі інші семантичні відношення виникають між словами *кайлівник* і *кайлувальник*. Девербатив *кайлівник*, утворений за допомогою суфікса **-івник**, передає два лексико-семантичні варіанти: 1) майстер, що виготовляє кайла; 2) робітник, який кайлом відбиває гірську породу, розбиває каміння, кам'яне вугілля [24, с. 514]. У «Словнику гірничої термінології» 1931 року друге зі вказаних значень було реалізоване за допомогою деривата *кайлувальник* [3, с. 129]. Проте внаслідок розгорнутої кампанії боротьби з «українським буржуазним націоналізмом» та «шкідництвом на мовному фронті» і відповідних офіційних настанов – «не вносити штучної відмежованості української мови від російської», «не подавати ніяких штучних, вигаданих, націоналістичного типу слів» [8] – компонентний склад і якість цього та інших термінологічних словників зазнали серйозних змін. Іменник *кайлувальник* було замінено словом *кайлівник* як українським відповідником російського *кайловицк* [25, с. 181]. Цей же варіант значиться у наступних редакціях російсько-українського словника [26, с. 532; 27, с. 642]. Згодом семантика іменника *кайлівник* конкретизувалася двома лексико-семантичними варіантами, поданими вище.

Дериват *кайлувальник* у сучасних лексикографічних джерелах не значиться. Однак він побутує у мовленні – для називання інструмента (механізму) у певному виробничому процесі. Очевидно, що девербатив *кайлувальник* із семантикою «суб'єкт дії», засвідчений у давніх лексикографічних працях, спричинився до розвитку вторинного, предметного значення – знаряддя (інструмента) дії. Таке явище поширене в мові. До того ж іноді обидва значення («суб'єкт дії» та «знаряддя дії») функціонують паралельно (порівняємо: *бомбардувальник* – 1) бомбардувальний літак; 2) льотчик такого літака) [15, с. 81], а іноді відбувається «звуження семантики словотвірного типу до позначення лише назв предметів з тенденцією до спеціалізації суфіксів» [19, с. 72], – що і відбулося зі значенням слова *кайлувальник*, наприклад: *Розроблено методику розрахунку основних конструктивних параметрів наконечників розпушників-кайлувальників* (Д. Міщук, М. Пристайло).

Інші словотвірні значення субстантивної зони, зокрема «приміщення для виконання названої вершинним дієсловом дії», порівняємо: *пресувальня, помпувальня* [4, с. 54] (словотворчий формант **-льн(-я)**), «предмет, за допомогою якого виконують дію», порівняємо: *буксирувальник, гальмувальник* (словотворчий формант **-льник**), *вальцівка* (словотворчий формант **-івк(-а)**), *гальмівник* (словотворчий формант **-івник**), *фрезарка* (словотворчий

формант **-арк(-а)**), «предмет (об'єкт) як наслідок виконаної дії», порівняємо: *вальцівка* (словотворчий формант **-івк(-а)**), *штамповка* (словотворчий формант **-овк(-а)**), «речовина», пор.: *фільтрат* (словотворчий формант **-ат**)), представлено поодинокі і спорадичні, що не дає підстав для висновку про системність їхнього вираження.

Висновки. Отже, компонентний склад субстантивної зони словотвірної парадигми відіменникових дієслів зі значенням «діяти інструментом, названим твірною основою» з огляду на соціальну необхідність утворення дериватів, потенційну здатність до терміноутворення, відсутність ознак інтенсивності та суб'єктивної оцінки, високий ступінь дієслівності є певною мірою системним, передбачуваним, але обмеженим у вираженні семантичних позицій. Здатність експлікувати лише два словотвірних значення – «опредметнена дія» (транспозиційне) та «суб'єкт дії» (мутаційне) – детерміновано семантикою твірного слова, його походженням та стилістичним маркуванням.

Література:

1. Безпояско О. К. Морфеміка української мови / О. Безпояско, К. Городенська. – К. : Наук. думка, 1987. – 211 с.
2. Валюх З.О. Словотвірна парадигматика іменника в українській мові : [монографія] / З.О. Валюх. – К. ; Полтава : АСМІ, 2005. – 356 с.
3. Василенко П. Словник гірничої термінології (Відтворення видання 1931 року) / П. Василенко, І. Шелудько. – К., 2008. – 174 с.
4. Гінзбург М.Д. Газопровід чи газолін? / М.Д. Гінзбург // Ринок інсталяцій, 2008. – № 10. – С. 54–55.
5. Городенська К.Г. Структура відіменних дієслів // К.Г. Городенська, М.В. Кравченко. Словотвірна структура слова (відіменні деривати). – К. : Наук. думка, 1981. – С. 20–108.
6. Грещук В. Розділ І. Теоретичні засади основоцентричної дериватології / В. Грещук // Нариси з основоцентричної дериватології / [В.В. Грещук, Р.О. Бачкур та ін.] ; за ред. В. Грещука. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. – С. 6–38.
7. Земская Е.А. О парадигматических отношениях в словообразовании / Е.А. Земская // Русский язык: вопросы его истории и современного состояния. Виноградские чтения I – VIII. – М. : Наука, 1978. – С. 63–77.
8. Кубайчук В. Хронологія мовних подій в Україні: зовнішня історія української мови / В. Кубайчук. – К.: К.І.С., 2004. – 176 с.
9. Кушлик О. Параметри словотвірної парадигми гомональних дієслів-ономатопів в українській мові / О. Кушлик // Проблеми гуманітарних наук : зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка / ред. кол. Т. Біленко (головний редактор), М. Федурко, Я. Яремко та ін. – Дрогобич, 2011. – Вип. 28. Філологія. – С. 55–72.
10. Кушлик О. Вербальна зона словотвірної парадигми предметних дієслів-ономатопів / О. Кушлик // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць / відп. ред. Г. Мартинова. – Черкаси : МОНМС України Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2012. – Вип. 14–15. – С. 159–167.
11. Кушлик О. Специфіка структури та семантики словотвірних парадигм відприкметникових інхоативних дієслів / О. Кушлик // Українська мова. – К., 2012. – № 4. – С. 56–67.
12. Кушлик О. Дериваційний потенціал відприкметникових каузативних параметричних дієслів / О. Кушлик // Spheres of Culture / Ed. by Ihor Nabytovych. – Lublin, 2012. – Vol. 1. – St. 176–185.
13. Кушлик О. Словотвірні параметри есивних дієслів зі значенням фізичного стану суб'єкта // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича : зб. наук. праць / наук. ред. Б.І. Бунчук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – Вип. : 648–649 : Слов'янська філологія. – С. 288–291.
14. Мамрак А.В. Продуктивність словотвірних типів у сучасній українській мові (на матеріалі утворень з -ник) / А.В. Мамрак // Мовознавство. – 1982. – № 4. – С. 46–49.
15. Олексенко В.П. Словотвірні категорії іменника : [монографія] / В.П. Олексенко. – Херсон : Айлант, 2005. – 336 с.
16. Пілецький В. Сучасний український термін (проблеми збереження національно мовної самобутності) / В. Пілецький // Вісник : Проблеми української термінології. – Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2004. – Вип. 34. – Ч. 1. – С. 428–437.
17. Познанський Р.В. Віддієслівні абстрактні іменники, мотивовані вербальними лексико-семантичного поля (аграрне виробництво (рослинництво)) в українській мові / Р.В. Познанський // Вісник Житомирського державного університету. – 2014. – Вип. І(73). – С. 222–226.
18. Родніна Л.О. Відображення словотвірної системи сучасної української мови у Словнику української мови / Л.О. Родніна // Слово і фразеологізм у словнику. – К., 1980. – С. 76–81.
19. Русский язык и советское общество (социолого-лингвистическое исследование). Словообразование современного русского литературного языка / под ред. М.В. Панова. – М. : Наука, 1968. – 281 с.
20. Селігей П. Питоме і чуже в термінології: гармонія чи конфлікт? / П. Селігей // Вісник Національної академії наук України. – 2007. – № 9. – С. 20–28.
21. Стаховська Н.Ф. Семантична та словотвірна структура агентивно-професійних найменувань металургійної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н.Ф. Стаховська. – Дніпропетровськ, 2002. – 17 с.
22. Юрчук Л.А. Суфіксальний дієслівний словотвір / Л.А. Юрчук // Словотвір сучасної української літературної мови. – К. : Наук. думка, 1979. – С. 171–210.
23. Kushlyk O. Derivation potential of motivated by adjectives verbs of mental state of the subject in the Ukrainian language / O. Kushlyk // Management and Education. Humanities and Social Sciences. Academic Journal. University «Prof. Dr. Assen Zlatarov». – Burgas, 2013. – Vol. IX (4). – St. 71–78.
24. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2009. – 1736 с.
25. Русско-украинский словарь / гл. ред. М.Я. Калинович. – М. : Изд-во иностр. и нац. словарей, 1948. – 800 с.
26. Російсько-український словник / ред. тому С.І. Головащук. – К. : Наук. думка, 1969. – Т. 1 : А–М. – 700 с.
27. Російсько-український словник : у 3-х т. / ред. кол. І.К. Білодід та ін. – К. : Гол. ред. УРЕ, 1987. – Т. 1. – 848 с.

Кушлик О. П. Особенности компонентного состава субстантивной зоны типовой словообразовательной парадигмы отыменных глаголов из семантикой «действовать с помощью инструмента, названного мотивирующей основой»

Аннотация. В статье исследован компонентный состав субстантивной зоны типовой словообразовательной парадигмы отыменных глаголов из семантикой «действовать с помощью инструмента, названного мотивирующей основой», образованных с помощью суффикса **-ува/-юва** – в украинском языке. Установлен континуум словообразовательных значений дериватов, назван набор словообразовательных средств для их реализации, описана способность некоторых дериватов выражать дополнительные семантические оттенки, выяснены факторы, которые регулируют уровень словообразовательной активности исследуемых вербативов.

Ключевые слова: словообразовательная парадигма, словообразовательная зона, словообразовательное значение, словообразовательный формант, производная основа, семантическая позиция, дериват, вербатив, девербатив, перфектив, термин.

Kushlyk O. Peculiarities of component structure of substantive zone of the typical word-building paradigm of motivated by substantives verbs with the semantics «to work with a tool, named by a word-forming noun»

Summary. This article studies component structure of the substantive zone of the typical word-building paradigm of motivated by substantives verbs with the following word-building meaning «to work with a tool, named by a word-forming noun» by means of the suffix **-ува/-юва** – in the Ukrainian language. Continuum of word-forming meanings of motivated by verbs derivatives is determined; a complex of word-forming means for their realization is distinguished; capability of some derivatives to express additional semantic shades is described; factors regulating the level of word-building activity of investigated verbs are identified.

Key words: word-building paradigm, word-building zone, word-building meaning, word-building formant, derivative stem, semantic seat, derivate, verbative, deverbative, perfective, term.